

Відгук отримано
22. 11. 2023р.
Голова спеціалізованої
вченої ради
ДФ 26.133.048
/ (Олексюк О.М.)

Голові спеціалізованої вченої ради
ДФ 26.133.048
у Київському університеті імені
Бориса Грінченка
доктору педагогічних наук, професору,
завідувачу кафедри музикознавства
та музичної освіти
Олексюк Ользі Миколаївні

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора педагогічних наук, професора,
завідувачки кафедри музичного мистецтва
Мукачівського державного університету
на дисертаційне дослідження САВЧЕНКО Юлії Олександрівни
на тему: «Формування готовності майбутніх керівників вокальних
ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом»
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки»
галузь знань 01 «Освіта/Педагогіка»

1. **Актуальність теми дослідження та її зв'язок із галузевими науковими програмами.** Актуальність дисертаційного дослідження Савченко Юлії Олександрівни зумовлена тим, що проблема формування й розвитку особистості керівника вокального ансамблю, його світоглядної позиції, загальної й музичної культури, особистісних духовно-моральних якостей, його професіоналізму, зокрема стану готовності до творчої взаємодії з колективом є однією із найактуальніших у сучасній педагогіці. Поділяємо думку авторки про те, що на сучасному етапі відбувається новий вектор розвитку вокально-ансамблевого виконавства, проте, для активного залучення дітей та молоді до даного виду мистецтва необхідно, щоб воно здійснювалося на основі творчої взаємодії з учасниками колективу. У ролі головного організатора творчої взаємодії, безумовно, виступає керівник вокального ансамблю, що повинен володіти комплексом сформованих професійно-особистісних якостей. Тому очевидним є те, що з'являються нові запити до підготовки конкурентоспроможних фахівців мистецької освіти – керівників вокальних ансамблів, окремі вимоги до яких виражені в структурі їх готовності до творчої

взаємодії з музичним колективом. Як довела Юлія Олександрівна творча взаємодія є особливою взаємодією керівника вокального ансамблю та учасників музичного колективу, яка заснована на тривалому, невербально-вербальному особистому контакті керівника зі співаками, задля ефективної інтеракції яких керівник повинен бути високоосвіченою особистістю, що виявляє високу ступінь активності до виконавсько-творчої діяльності.

Відзначимо, що Юлія Олександрівна досить переконливо аргументує свій науковий пошук аналізом актуальності поставленої проблеми, наявністю виявлених суперечностей і недостатнім рівнем її вивчення у науково-педагогічних й мистецтвознавчих джерелах та розробленості змістово-методичного забезпечення у практиці підготовки майбутніх керівників вокальних ансамблів.

Дисертаційна робота виконана відповідно плану науково-дослідної роботи кафедри естрадного та академічного вокалу за темою «Методичні основи компетентнісного підходу у вокально-професійній підготовці студентів» та загальною науковою темою Факультету музичного мистецтва та хореографії Київського університету імені Бориса Грінченка «Розвиток духовного потенціалу особистості в неперервній мистецькій освіті» (державний реєстраційний номер 0116U003993).

Тему дослідження затверджено Вченою радою Київського університету імені Бориса Грінченка (протокол № 10 від 28 листопада 2019 року) та узгоджено в раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки та психології НАПН України (протокол № 1 від 28 січня 2020 року).

2. Найбільш суттєві результати дослідження, що містять новизну. Аналізуючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, акцентуємо увагу на науковій новизні одержаних результатів дослідження, яка полягає у тому, що дисертанткою *вперше*: теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність організаційно-методичних засад формування готовності майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом.

Заслугове на увагу змодельований процес формування готовності керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом; узгоджено його окремі елементи (мету, творче музичне середовище, теоретичний блок, що містить методологічні підходи, принципи, структурні компоненти готовності, критерії; та методичний блок, який охоплює методику формування готовності, а саме: організаційні етапи, методи та прийоми, рівні сформованості готовності);

Авторкою розроблено методику формування готовності майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом; представлено авторське визначення поняття «готовність майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом», що враховує специфіку навчання та виховання у творчому музичному середовищі.

Необхідно підкреслити, що після *уточнення* авторкою дефініцій «готовність до творчої діяльності», «психологічна готовність», «творча взаємодія», *набули подальшого розвитку* форми, методи підготовки майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом.

Удосконалено також діагностичний інструментарій для моніторингу рівнів сформованості готовності майбутніх керівників вокальних колективів до творчої взаємодії з музичним колективом; визначено критерії: мотиваційно-ціннісний, когнітивно-інформаційний, креативно-діяльнісний, конструктивно-творчий та їх показники, здійснено диференціацію рівнів сформованості готовності: високий (творчий), середній (репродуктивний), низький (інтуїтивний).

3. Значення отриманих автором результатів дослідження для науки і практики. Дисертаційне дослідження Ю.Савченко містить нові наукові положення, реалізація яких сприяє підвищенню якості професійної підготовки майбутніх керівників вокальних ансамблів у контексті сучасних інтеграційних процесів та державної політики у сфері мистецької освіти.

Практична значущість дослідження полягає у розробці та апробації методики формування готовності майбутнього керівника вокального ансамблю

до творчої взаємодії з музичним колективом, позитивні результати якої дозволяють рекомендувати її до впровадження при роботі з вокальними колективами в ЗВО; визначено критерії та рівні сформованості готовності до творчої взаємодії у вокальному колективі; розроблено та апробовано діагностичний інструментарій для проведення комплексного дослідження, спрямованого на вивчення ефективності організаційно-методичних засад формування готовності керівника до творчої взаємодії з вокальним колективом.

Результати дисертаційного дослідження дозволяють визначити конкретні механізми практичної реалізації в процесі організації творчого музичного середовища в ЗВО; матеріали дослідження можуть використовуватися при організації занять з творчими колективами дітей та юнацтва у різних сферах мистецтв та у проведенні майстер-класів з викладачами мистецьких колективів; у післядипломній перепідготовці викладачів музичного мистецтва та при розробці навчальних матеріалів для цієї категорії освітян.

4. Ступінь обґрунтованості наукових положень і висновків. Наукові положення дослідження та висновки, сформульовані у дисертації, підтверджуються результатами дослідження та, в цілому, не викликають сумніву.

Методологічною основою дослідження є: компетентнісний, діяльнісний, аксіологічний, культурологічний, особистісний, полісуб'єктний (діалогічний), фасилітаційний, творчий підходи до забезпечення педагогічного процесу.

Окреслена авторкою мета дисертації – обґрунтувати організаційно-методичні засади формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом – узгоджується із темою дисертації, а визначені завдання дослідження конкретизують методи її досягнення.

Достовірність результатів дослідження та отриманих висновків забезпечено застосуванням системи теоретичних та емпіричних методів наукового пізнання, адекватних природі досліджуваного об'єкта; відповідністю

логіки дослідження його мети, завдань та предмету; опорою на фундаментальні положення загальної та музичної педагогіки та психології.

5. Повнота викладу результатів дисертації у наукових публікаціях.

Ключові положення та отримані результати дослідження відображено у 10 публікаціях (3 публікації є одноосібними), з них: 3 статті у провідних наукових фахових виданнях України, 5 публікації у зарубіжних виданнях (3 з яких проіндексовано у базах даних Web of science Core Collection), 2 публікації у матеріалах Міжнародних науково-практичних конференцій.

У дисертації зазначено, що у працях, які написані у співавторстві (пп. 205, 206, 210) дисертантці належить фактичний матеріал та основний творчий доробок.

Основні результати дослідження дисертанткою також апробовано у виступах на 11 Міжнародних, зокрема 1 іноземній, науково-практичних конференціях, а також на щорічних звітних наукових семінарах кафедри освітології та психолого-педагогічних наук, кафедри музикознавства та музичної освіти та кафедри академічного та естрадного вокалу Київського університету імені Бориса Грінченка упродовж 2019–2023 рр.

6. Оцінка змісту дисертації та її завершеність.

Зміст дисертаційного дослідження є методологічно обґрунтованим й логічно структурованим. Структура дисертації та обсяг відповідає вимогам МОН України щодо дисертацій на ступінь доктора філософії. Дисертація складається з анотацій українською й англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків.

Зміст розділів загалом розкриває хід розв'язання поставлених завдань.

Дисертанткою належним чином з'ясовано сутність основних понять дослідження. Спираючись на наукове осмислення понять «готовність до творчої діяльності», «психологічна готовність», «творча взаємодія», а також враховуючи вимоги до фахівців мистецької освіти, готовність керівника вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом

розглядається як особистісно-професійна інтегрована якість фахівця, яка відображає сформованість мотиваційної сфери, знання, володіння методикою проведення занять та конструктивно-творчими якостями, що реалізується у суб'єкт-суб'єктних відносинах і діалогічному стилі педагогічного спілкування.

Нам імponує авторське розуміння компонентної структури готовності до формування творчої взаємодії керівника вокального ансамблю з виконавцями, що складається з чотирьох компонентів: мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, творчого; критеріїв та показників сформованості готовності до творчої взаємодії в процесі репетиційної роботи над музичним твором: мотиваційно-ціннісний з показниками: володіння комплексом особистісних якостей керівника вокального ансамблю; схильність керівника вокального ансамблю до організаційної діяльності; наявність мотивації до налаштування учасників колективу на творчу взаємодію; когнітивно-інформаційний з показниками: вияв бажання створювати комфортні умови творчої взаємодії керівника зі співаками-ансамблістами; ступінь сформованості комунікативних вмінь керівника вокального ансамблю; креативно-діяльнісний з показниками: прояв нестандартного підходу в процесі вибору оригінального вокально-ансамблевого художнього репертуару; ступінь зацікавленості керівника у підборі оригінального та влучного репертуару для ансамблю; конструктивно-творчий з показниками: здатність спонукати творчий колектив до концертних виступів; ступінь володіння різноманітними психотехнологічними способами взаємодії з учасниками колективу.

Заслужує на увагу структурно-компонентна модель процесу формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом представлена у дослідженні як систему взаємопов'язаних елементів (мети, музичного середовища, теоретичного та методичного блоків). У теоретичний блок запропонованої авторкою моделі увійшли: методологічні підходи, принципи, структурні компоненти готовності, критерії; в методичний – методика формування готовності, а саме: організаційні етапи, методи та прийоми, рівні сформованості готовності.

Очікуваний результат: сформованість готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом.

Дисертація характеризується вмінням дослідниці підсилити свої наукові міркування належним ілюстративним матеріалом, наведенням таблиць та рисунків, що переконує у виваженості, послідовності й конструктивності підходів до науково-експериментальної діяльності.

Виклад матеріалу в дисертаційній роботі логічний та послідовний, має науковий характер та прикладне значення. Текст дисертації є завершеним і цілісним.

7. Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи наукове і практичне значення одержаних дисертанткою результатів, висловимо певні побажання та зауваження.

1. На наш погляд, у формулюванні третього завдання варто було б вказувати не тільки розробку критеріїв, а й індикаторних показників та рівнів сформованості готовності майбутніх керівників вокального ансамблю до творчої взаємодії з музичним колективом, що успішно визначені авторкою у тексті дисертації, представлені у структурно-компонентній моделі та акцентовані у загальних висновках.

2. Вважаємо, що розкриваючи на с. 57 дисертаційного дослідження змістове наповнення підготовки майбутніх керівників вокальних ансамблів на прикладі навчальної програми з дисципліни «Методика роботи з вокальним ансамблем» дисертантці варто було б більш детально зупинитися на розкритті сутності вказаних модулів, особливо Модулю 3, тематика якого спрямована на безпосереднє вивчення майбутніми фахівцями специфіки організації діяльності й керівництва вокальним ансамблем та фахових вимог до керівника вокального ансамблю.

3. Презентована авторкою структурно-компонентна модель формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом значно виграла б, якщо одним з ключових її елементів виступало не творче музичне середовище, а все ж таки – освітньо-творче чи

мистецько-освітнє середовище, адже підготовка вказаних фахівців здійснюється саме в умовах освітнього процесу.

4. Висвітлення специфіки концертно-виконавської діяльності вокального ансамблю, зокрема її різновиду – музичного кліпу, описане авторкою на с.110 дисертації, вимагає, на нашу думку й розкриття значення засобів створення сценічного образу, підбору сценічних костюмів учасників вокального ансамблю тощо.

5. Описуючи в ході формувального експерименту на с.155 дисертації, що під час вибору репертуару ансамблю використовувався культурологічний підхід, відповідно до якого у репертуар увійшли кращі твори для вокального ансамблю з української та закордонної класики й сучасної музики, дисертантці варто було б систематизувати навчальний репертуар за типами й видами вокальних ансамблів та за жанровими ознаками.

Висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний характер й не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Савченко Юлії Олександрівни, яка здійснена на належному науковому рівні.

8. Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертаційна робота Савченко Юлії Олександрівни на тему: «Формування готовності майбутніх керівників вокальних ансамблів до творчої взаємодії з музичним колективом», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки», є самостійною, завершеною науковою працею, яка за актуальністю, науковою новизною, теоретичною і практичною значимістю, якістю і повнотою опису результатів повністю відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог щодо оформлення дисертації» (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023), «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44, зі змінами), а її авторка

Савченко Юлія Олександрівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 «Освітні, педагогічні науки».

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри музичного мистецтва
Мукачівського державного університету

Наталія ПОПОВИЧ

Підпис Наталії ПОПОВИЧ засвідчує
учений секретар
Мукачівського державного університету

Оксана КОРОЛОВИЧ